

Revolution. Denne Kommission tog straks fat paa Organisationen af dette Arbejde, for en stor Del igjennem Nedsættelse af Komiteer i Departementerne, og det Resultat, der allerede nu foreligger, er særdeles stort. Der er saaledes udgivet Protokoller fra de Komiteer, som Revolutionens lovgivende Forsamlinger nedsatte angaaende Agerdyrkning og Handel og angaaende Afskaffelsen af Feudalrettighederne; endvidere er begyndt Udgivelsen af Soggenes Cahiers fra 1789 og af Aktstykkerne vedrørende Salget af de inddragne Nationalgodser. Den allerede vældige Række store Kvantbind, der findes paa det kgl. Bibliotek, vil efterhaanden muliggøre den Forstaaelse af Revolutionens økonomiske Historie, som de mange hittidige fremkomne spredte Bidrag til den ikke har formaaet fuldt ud at skabe, og i det hele paa mange Maader belyse hin mærkelige Tid; eksempelvis skal nævnes, at først igennem den vil der kunne naas Løsningen af de i den nyeste Tid meget omstridte Spørgsmaal om Cahierernes Værdi og om den ny Ejendomsfordeling.

J. A. F.

Det er i og for sig forstaaeligt, at Østrigs nyeste Historie vækker en ringere Interesse end Tysklands, Frankrigs eller Englands. De stadige Forandringer i Regeringsprincipperne, de tallose Forfatningseksperimenter, det hele parlamentariske Virvar har noget afskrækkende ved sig. Men det bør desuagtet ikke overses, hvor lærerig Donaustatens politiske og sociale Udvikling er for dem, der vil vinde Forstaaelse af de Problemer, der i det hele har haft Betydning for Europas Historie siden 1848. Vi møder her baade de nationale og sociale Stridigheder saa at sige i Renkultur, vi ser Nationernes Had til hinanden tydeligere end andre Steder, vi træffer Klassekampen udpræget og dog nøje sammenfiltret med og paavirket af Racemodsætningerne, vi er Vidne til Sammenstødet mellem de gamle Statsmagter, Hof, Aristokrati og Kirke, og de nye Samfundsmagter, Kapitalistdømme, Smaaborgerskab og Arbejdere, paa en fyldigere Maade end i andre Lande, og ikke mindst har det Interesse for os Danske i Østrig at se lignende Eksperimenter for at løse Vanskelighederne indenfor Statshælets forskelligartede historiske og nationale

Dele som dem, vi i mindre Maalestok maatte plages med i 50erne og 60erne. Med Rette gør Forf. til det Værk, som skal omtales i det følgende, opmærksom paa, at den franske Historiker Eisenmann's Skrift: *Le Compromis Austro-Hongrois de 1867* (1904) hidtil har været den bedste Vejleder til Forstaaelsen af Østrigs politiske Historie 1848—67. Men der er nu Udsigt til, at det vil erstattes af et endnu værdifuldere. Den østrigske Historiker Heinrich Friedjung, tidligere især bekendt ved sit fortræffelige Arbejde: *Der Kampf um die Vorherrschaft in Deutschland 1859 bis 1866*, har begyndt Udgivelsen af: *Österreich von 1848 bis 1860*. Hidtil er udkommet 1. Bind. (1908), der omfatter Aarene 1848—51. Denne Bog har med Rette tiltrukket sig stor Opmærksomhed. Den udmærker sig ved Benyttelsen af nye Kilder, ved en fortrinlig Fremstilling, ved en universel historisk Intelligens, ved skarpe, aabenhjertige og dog taktfulde Karakteristikker og ved den ærligste Stræben efter at forstaa de modsatte Synspunkter hos de Nationer og de Individualiteter, der virker i de store Kampe. Meget træffende og af stor Rækkevidde er Ordene i hans Fortale: „Det er ubilligt at forlange Partiløshed af dem, der skildrer samtidig Historie, især ved Begivenheder, der angaar hans eget Hjem og ofte rører ved hans inderste Følelser. Intet følende Menneske kan formaste sig til at gaa til disse Sager med fuld Upartiskhed, men derimod er Historikeren forpligtet til streng Sanddrthed, og hvad der er sket tør ikke forties af ham, ogsaa naar der derved skulde gives politiske eller nationale Modstandere Stof og Vaaben. Lad Historieskriveren altid være lige som Tacitus grebet af Lidenskab og Medfølelse, naar han blot besidder Evnen til at se og skildre Mennesker og Ting efter deres egentligste Natur; da erkender man Sandheden ogsaa gennem det Slør, som hans Tilbøjeligheder maatte have bredt over dem. Men hvem Historikerens Gave er nægtet, han kaster ogsaa med den vidtberømte Objektivitet ikke Lys over Tingenes Væsen“. Hele Bogen berettiger Forf. til at udtale disse Ord. Han skjuler ikke i den sin Uvilje mod Metternich, mod den Hofkamarilla, der var i Sjælen i Forhandlingerne med Jellačić,

mod Højaristokraterne og ikke mindst de tshechiske, mod Ministeren Bachs Overgang fra Radikalisme til Absolutisme, mod Schwarzenbergs Kuldkastelse af Forfatningen 1851, og han fordølgel ikke sin Sympati med meget i Martsbevægelsen og med de store Reformere, særlig paa Agraromraadet, der blev staaende som Revolutionens Resultat; han foretrækker ubetinget de moderate ungarske Politikere som Déak for Kosuth, hvis store agitatoriske Emner han fuldt anerkender, men hvis Forfængelighed og Nag til General Görgei han fordømmer. Men allevegne taler han som den paalidelige, fordomsfri og sandhedssøgende Historiker og som den, der kaster nyt og uddybende Lys over de politiske, nationale, sociale og økonomiske Foreteelser. Friedjung har ved denne Bog sat sig i Række med den nyeste Tids første Historie-skrivere. — Der skal hertil føjes, at kort efter Fremkomsten af Friedjungs Bog og for de første Aars Vedkommende med Tilslutning til ham har Richard Charmatz skrevet en kortfattet, men god Bog om Østrigs hele Nytidshistorie: *Österreichs neuere Geschichte von 1848 bis 1907*. I—II. (1909) (i Samlingen: Aus Natur und Geisteswelt). J. A. F.

Gabriel Hanotaux har udgivet 4. Bd. af sin *Histoire de la France contemporaine*. Det gaar fra 16. Maj 1877 til Januar 1882. Det vil sige, at det for Frankrigs indre Forholds Vedkommende omhandler den store Kamp for Republikken, der endte med Mac Mahons Demission, Begyndelsen af Grevy's Præsidentskab, af Kampen mod Kirken og af Splittelsen mellem Republikanerne og tilsidst Gambetta's mislykkede Forsøg paa at tage Frankrigs Ledelse i sine Hænder, — og for Frankrigs Forhold til Udlandet Udviklingen af det orientalske Spørgsmaal med Berliner kongressen som Midtpunkt, Leo XIII's Regeringstiltrædelse og det ny Afsnit i Europas Politik, som indlededes ved Frankrigs Besættelse af Tunis. Den Finhed, hvormed Forf. knytter den indre og ydre Politik sammen, og den Kundskab, han fra utrykte Kilder har især til den sidstes Gang, er en særlig Styrke ved dette Bind. Og er det end for en Udlænding ikke altid muligt at have den samme Interesse for det parlamentariske Intrigespil, som